

Преглед на
изворовата база
за речниците към
Учителното евангелие
на Константин Преславски

Лора Тасева, Георги Митов

(ИБЦТ – БАН)

СЛАВЯНСКИ ИЗВОРИ

Пълни преписи

- S ГИМ, Син 262, не по-рано от средата на XII в., руски
- G РНБ, Гилфердинг 32, ф. 182, от 1286 г., сръбски
- W ÖNB, Cod. slav. № 12, XIV в., сръбски (по него в изданието на Тихова е допълнена липсващата част в S)
- H Хилендарски манастир, № 385, от 1344 г., сръбски

Използват се по изданието на Тихова 2012

СЛАВЯНСКИ ИЗВОРИ

Частични преписи

HAZU, IV d 4 – *Панегирик*, края на XIII – началото на XIV в., сръбски – Турилов (1999), коригиран брой беседи от Спасова (2016) – **беседи 14, 18, 27, 45, 46, 47, 48, 49**

РНБ, Тиханов № 540 – *Триоден сборник*, края на XIV в., среднобългарски – **беседа 2** (изсл. Спасова 2015)

РГБ, (ф. 173.1.), МДА № 48 – *Златоуст*, 1479–1499 г., руски – **беседи 45 и 47**, (публ. Спасова 2014)

РГБ, (ф. 304), ТСЛ № 103 – *Учително евангелие 2* (Патриаршески хомилиар II), втор. пол. XV в., руски – **Азбучна молитва, Пролог към Евангелието; беседа 1** (изсл. Спасова 2004, 2016)

СЛАВЯНСКИ ИЗВОРИ

Частични преписи

- РНБ, ОЛДП Ф. 215 *Панегирик*, първа четвърт на XV в., руски – беседа 1
(изсл. Спасова 2016)
- Карелия № 30 (27) *Панегирик*, края на XV, руски, нач. на XVI в. беседа 1
(изсл. Спасова 2016)
- РНБ, (ф. 717), Соловецки № 1051/1160 (365) *Панегирик*, XVI в., руски –
беседа 1 (изсл. Спасова 2016)
- РНБ, (ф. 717), Соловецки № 158/158 (374) *Учително евангелие*
(Патриаршески хомилиар II), XVI–XVII в., руски –
беседа 1 (изсл. Спасова 2016)

СЛАВЯНСКИ ИЗВОРИ

Обобщение

- Затворена традиция за основната част от корпуса
- Малка част от беседите имат преписи извън УЕ –КПр
- Общо в три типа сборници

Изследователски контекст

- Текстологически изследвания само за беседи 1-14 (Тихова 2004) и 1 (Спасова 2016), 2 (Спасова 2015), 45 и 47 (Спасова 2014)
- Езикови изследвания (Славова, Крысько, Мольков, Жикова)

➤ **Отражение върху представата за първоначалния превод и в частност за неговата лексика**

Catenaе Graecorum Patrum in Novum Testamentum

- Над 20 ръкописа (X – XIII в.)

- Типологизация (Reuss 1941; Geerards 1974):

1. *Typus A*: (VI-VIII в.)

- Catena prima

- Catena prima aucta

- Catena prima abbreviata

- Catena integra

2. *Typus B* (X в.)

3. *Typus C* (XI в.)

4. *Typus D* (XI-XIII в.)

Основни ръкописи

<i>Cod. Archivio di S. Pietro B59</i>	X saec.	<i>Cod. Athon. Lavra B113</i>	XI saec.
<i>Cod. Coislin. 195</i>	X saec.	<i>Cod. Angel. 36</i>	XI saec.
<i>Cod. Paris. Gr. 178</i>	X/ XI saec.	<i>Cod. Coislin. 24</i>	XI saec.
<i>Cod. Bodl. Auct. T.1.4</i>	X/ XI saec.	<i>Cod. Laur. VI.33</i>	XI saec.
<i>Cod. Coislin. 206</i>	X/ XI saec.	<i>Cod. Marc. I.61</i>	XI/XII saec.
<i>Cod. Barber. 562</i>	X/ XI saec.		
<i>Cod. Laur. Conv. Soppr. 171</i>	X/XI saec.		
<i>Cod. Marc. 27.10</i>	X/XI saec.	<i>Cod. Bodl. Laud. 33</i>	XII saec.
<i>Cod. Vindob. theol. 154</i>	X/XI saec.	<i>Cod. Paris. suppl. 612</i>	XII saec.
		<i>Cod. Paris. 202</i>	XII/XIII saec.
<i>Cod. Coislin. 23</i>	XI saec.		
<i>Cod. Paris. 230</i>	XI saec.	<i>Cod. Paris. 194</i>	XIII saec.
<i>Cod. Vat. 757</i>	XI saec.		

ОСНОВНИ ИЗДАНИЯ

- Victoris Antiocheni in Marcum et Titi Bostrorum Episcopi in Evangelium Lucae Comenatrii. Editi a Theodoro Peltano. Ingolstadii, 1580.
- ~~Catena Partum Graecorum in Sanctum Ioannem. Edita a Balthasare Corderio. Antverpiae, 1630.~~
- Catena Graecorum Patrum in Evangelium secundum Marcum... [ex codicibus Bibliothecae Barberinae]. Editae a Petro Possino. Romae, 1672.
- Βίκτωρος πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας καὶ ἄλλων τινῶν ἁγίων πατέρων ἐξήγησις εἰς τὸ κατὰ Μάρκον ἅγιον εὐαγγέλιον ex codicibus mosquensibus. Vol. II. Edidit Christianus Fridericus Matthaei. Moscoviae, 1775.
- Cramer, J. Catena Graecorum Patrum in Novum Testamentum. Vol. I-IV. Oxonii, 1838-1844.
- Thomas, L. Les collections anonymes de scolies grecques aux Évangelies. Roma, 1912.
- Reuss, J. Matthäus-Kommentare aus der griechischen Kirche. Berlin, 1957; Johannes-Kommentare aus der griechischen Kirche. Berlin, 1966.; Lukas-Kommentare aus der griechischen Kirche. Berlin, 1984.

John Cramer. *Catena Graecorum Patrum in Novum Testamentum*

- Издание на т.нар. тип ‘catena typus A, integra’/ ‘die auf der Grundform aufgebaute volle Katene’, съставена от неизвестен автор в началото на VIII в.
- За изданието са използвани **само четири ръкописа**: 1. Cod. Paris. Gr. 178 (X/ XI saec.); 2. Cod. Bodl. Auct. T.1.4 (X/ XI saec.); 3. Cod. Coislin. 23 (XI saec.); 4. Cod. Bodl. Laud. 33 (XII saec.)
- Взети са под внимание и **някои печатни издания** (най-вече изданията на Petrus Possinus Balthasar Corderius)
- Печатни **грешки и неточности** (най-вече при препратките към разночетенията, които са дадени в края на тома), липсват посочвания за библейските цитати, които само са маркирани в текста.

Учителното евангелие на Константин Преславски

Основни издания, придружени с гръцки текстови паралели:

1/ Антоний, архиепископ. Из истории древнеболгарской церковной проповеди. Константин, епископ болгарский и его Учительное евангелие. Казань, 1885

2/ Михайлов, А. В. К. вопросу об Учительном евангелии Константина, епископа Болгарского. Москва, 1894.

3/ Тихова, М. Старобългарското Учително евангелие на Константин Преславски. Freiburg: Weiher Verlag, 2012.

Проблеми:

1. Във всичките три издания гръцките паралели са дадени по изданието на Крамер

2. Много места от старобългарския текст остават без гръцки съответствия:

2.1. Оригинални старобългарски части (19 слово, 42 слово...)

2.2. Ненамерени гръцки съответствия ?

Решения

1. Изследване на повече гръцки катени (Clavis Patrum Graecorum, IV: Catenaе in Novum Testamentum № 110-147).
2. Търсене на гръцки съответствия в по-нови издания (напр. Reuss, J. Matthäus-Kommentare aus der griechischen Kirche. Berlin, 1957; Johannes-Kommentare aus der griechischen Kirche. Berlin, 1966.; Lukas-Kommentare aus der griechischen Kirche. Berlin, 1984.)
3. Разширяване периметъра на търсене: не само в новозаветни коментари тип катена, но и в по-широк спектър от екзегетична литература

***Концепцията за двуезични словоуказатели
към Учителното евангелие на Константин
Преславски в контекста на историческата
лексикография***

19.02.2021

Семинарът е част от проект „Словното богатство на Учителното евангелие на Константин Преславски: старобългарско-гръцки и гръцко-старобългарски речници индекси“, финансиран от ФНИ по договор КП-06-Н50.